



Province of the  
**EASTERN CAPE**  
EDUCATION

## NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

**GRAAD 10**

**NOVEMBER 2019**

### REKENINGKUNDE V1 NASIENRIGLYN

**PUNTE: 150**

#### **NASIENBEGINSELS:**

1. Strafpunte vir vreemde items is slegs van toepassing indien 'n kandidaat nie punte op 'n ander plek in die vraag vir daardie item verloor het nie (geen vreemde-item-strafpunte vir misplaaste items nie). Geen dubbelpenaliserings toegepas nie.
2. Strafpunte vir plasing of swak aanbieding (bv. besonderhede) is slegs van toepassing indien die kandidaat punte vir die bedrae vir daardie item verdien het.
3. Volpunte vir korrekte antwoord. Indien die antwoord foutief is, merk die bewerkings wat voorsien is.
4. Indien 'n vooraansuiweringsyfer as 'n finale syfer getoon word, ken die bewerkingspunt toe vir daardie syfer (nie die metodepunt vir die antwoord nie). **LET WEL:** As syfers aangedui in nasienriglyn vir komponente of bewerkings, dra hierdie nie ook die metodepunt van die finale antwoord nie.
5. Tensy anders getoon, moet die positiewe of negatiewe effek van enige syfer in ag geneem word om die punt toe te ken. Indien geen + of – teken of hakie voorsien is nie, aanvaar dat die syfer positief is.
6. Waar aangedui word, ken deelpunte toe om die kwaliteit van antwoorde van kandidate te differensieer.
7. Waar strafpunte toegepas word, kan die punte vir daardie afdeling van die vraag nie as 'n negatiewe syfer getoon word nie.
8. Waar metodepunte toegeken word vir bewerking, moet die nasiener die redelikheid van die bewerking ondersoek voor die punt toegeken word.
9. **Bewerking** beteken 'kontroleer bewerking'. 'Een deel korrek' beteken bewerking en een deel korrek. **LET WEL:** kontroleer bewerking moet 'n +, -, x, ÷, of volgens memo.
10. In berekeninge, moet nie punte vir bewerkings teken nie indien noemer en deler omgeruil is. Dit is ook van toepassing op verhoudings.
11. Waar metodepunte toegeken word, maak seker dat kandidate nie volpunte kry vir enige item wat gedeeltelik foutief is. In sulke gevalle, moet nie die metode punt teken nie. Dui deur middel van .
12. Wees bedag daarop dat party kandidate geldige alternatiewe buite die memorandum verskaf.
13. Kodes: f = vreemde item; p = plasing/aanbieding.

---

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 9 bladsye.

---

## VRAAG 1: REKENINGKUNDIGE BEGRIPPE EN REKENINGKUDIGE VERGELYKING

### 1.1 BEGRIPPE

1.1.1	F	✓
1.1.2	C	✓
1.1.3	A	✓
1.1.4	B	✓
1.1.5	D	✓

5
---

### 1.2 REKENINGKUDIGE VERGELYKING

NR.	JOERNAAL	BATES		EIENAARSBELANG		LASTE	
		REDE	EFFEK	REDE	EFFEK	REDE	EFFEK
VB.	<b>KBJ</b>	Bank	-1 000	Lone	-1000		
1.2.1	<b>KJ</b>	Handelsvoor- raad ✓	+8 000 ✓			Krediteure- kontrole ✓	+8 000 ✓
1.2.2 (a)	<b>DJ</b>	Debiteure- kontrole ✓	+3 400 ✓	Verkope ✓	+3 400 ✓		
(b)	<b>DJ</b>	Handels- voorraad ✓	-2 125 ✓	Koste van verkope ✓	-2 125 ✓		
1.2.3	<b>KOJ</b>	Bank ✓	+100 000 ✓	Kapitaal ✓	+100 000 ✓		
1.2.4 (a)	<b>KOJ</b>	Bank Debiteur- kontrole	+1 900 -1 900				
(b)	<b>KOJ</b>	Debiteure- kontrole ✓	-100 ✓	Korting toe- gestaan ✓	-100 ✓		

20
----

25
----

**VRAAG 2: AARP-BEGINSELS, INKOMSTESTAAT, BALANSSTAAT EN INTERNE BEHEER****2.1 AARP-BEGINSELS**

2.1.1	omsigtigheid	✓
2.1.2	wesenlikheid	✓
2.1.3	besigheidentiteit	✓
2.1.4	historiese-koste	✓

4

**2.2.1 INKOMSTESTAAT VAN LOLO HANDELAARS VIR DIE JAAR GEËINDIG 30 JUNE 2019**

<b>Verkope</b> (4 350 000 – 18 000✓ – 12 000✓✓)	<input checked="" type="checkbox"/>	4 320 000
<b>Koste van verkope</b>	✓	(2 900 000)
<b>Brutowins</b>	<input checked="" type="checkbox"/>	1 420 000
<b>Ander bedryfsinkomste</b>	<input checked="" type="checkbox"/>	374 600
<b>Foioie-inkomste</b>		<b>149 600</b>
<b>Korting ontvang</b>		<b>2 400</b>
Huur inkomste (200 700 + 18 900 ✓✓)	<input checked="" type="checkbox"/>	219 600
Oninbare skulde verhaal (1 800 + 1 200✓)	<input checked="" type="checkbox"/>	3 000
<b>Bruto bedryfsinkomste</b>		1 794 600
<b>Bedryfsuitgawes</b>	<input checked="" type="checkbox"/>	(816 600)
<b>Salarisse en lone</b>		<b>478 000</b>
<b>Eiendomsbelasting</b>		<b>18 000</b>
<b>Water en elektrisiteit</b>		<b>86 150</b>
<b>Korting toegestaan</b>		<b>900</b>
Skryfbehoeftes (2 100 – 500 ✓)	<input checked="" type="checkbox"/>	1 600
Telefoon (9 000 + 1 600✓)	<input checked="" type="checkbox"/>	10 600
Versekering (12 100 – 3 200 ✓✓)	<input checked="" type="checkbox"/>	8 900
Oninbare skulde (3 800 + 600 ✓✓)	<input checked="" type="checkbox"/>	4 400
Bankkoste (1 200 + 1 000 ✓)	<input checked="" type="checkbox"/>	2 200
Verbruiksgoedere (4 000 – 800✓)	<input checked="" type="checkbox"/>	3 200
Handelsvoorraadtekort (418 400✓ – 4 800✓ – 406 100✓)	<input checked="" type="checkbox"/>	7 500
Waardevermindering	✓	195 150
<b>Brutowins</b>	<input checked="" type="checkbox"/>	978 000
Rente inkomste (9 000 + 3 000 ✓✓)	1	<input checked="" type="checkbox"/> 12 000
<b>Wins voor rente uitgawe</b>		<input checked="" type="checkbox"/> 990 000
<b>Rente uitgawe</b>	2	✓ ✓ (89 600)
<b>Nettowins vir die jaar</b>	<input checked="" type="checkbox"/>	900 400

40

bewerking, een deel korrek, vreemde items -1 (maks.2), aanvaar alternatiewe formaat (twee kolomme)

## 2.2.2 EIENAARSBELANG

Saldo op die laaste dag van die vorige jaar		✓	900 000
Addisionele kapitaal bygedra		✓	100 000
Nettowins vir die jaar	sien 2.2	☑	900 400
Onttrekkings (42 600 ✓ + 4 800 ✓)	bewerking, een deel korrek	☑	(47 400)
Saldo op die laaste dag van die huidige jaar	bewerking, een deel korrek	☑	1 853 000

7

## 2.2.3 EKWITEIT EN LASTE AFDELING VAN DIE BALANSSTAAT

<b>EIENAARSBELANG</b>	sien 2.3.1	☑	1 853 000
<b>NIEBEDRYFSLASTE</b>			582 000
Lening: Live Bank (652 000 ✓ – 70 000) ✓	bewerking, een deel korrek	✓☑	582 000
<b>Bedryfslaste</b>	bewerking, een deel korrek	☑	575 400
Handel en ander betaalbares (380 000 ✓ + 1 600 ✓)	bew. een deel korrek	☑	381 600
Huidige deel van lening	sien bo	☑	70 000
Bankoortrekking (124 000 + 1 000 – 1 200)		☑✓	123 800
<b>TOTALE EKWITEIT EN LASTE</b>	bewerking, een deel korrek	☑	3 010 400

11

## 2.2.4 G. Grey, die eienaar van LOLO Handelaars, is besorg oor die grootte van sy tekort op die handelsvoorraad.

(a) • Wat is die oorsake vir die tekort in handelsvoorraad? Gee TWEE punte.

- Winkeldiefstal
- Diefstal deur werknemers
- Papierwerkfout
- Verkopersbedrog

Enige twee geldige punte ✓✓ ✓✓ Deelpunte vir onduidelike antwoorde

- Stel TWEE realistiese maatreëls voor om die tekort op die handelsvoorraad te beheer en te verminder.
  - Voldoende rekordhouding
  - Skeiding van pligte
  - Stel verantwoordelikhede op
  - Gereelde en onafhanklike voorraadopname
  - Toegang tot voorraad moet beperk word
  - Ekstra veiligheidsmaatreëls moet getref word vir elke duur item.

Enige twee geldige punte ✓✓ ✓✓ Deelpunte vir onduidelike antwoorde

8

(b) Die rekenmeester het die eenaar (G. Grey) aangeraai om die vaste deposito in te betaal en die geld te gebruik om 'n deel van die lening af te betaal. Stem jy saam met die rekenmeester? Gee 'n rede vir jou antwoord.

- Ja, ✓
- die rede om skuld vroeg af te betaal is om geld te bespaar en op te hou om rente te betaal. ✓✓

OF

- Nee, ✓
- opbrengste van 'n vaste deposito is verseker en geen risiko is verbonde.
- Vaste deposito bied hoër rentekoerse in vergelyking met die spaarrekening.
- Deur in vaste deposito te belê, kan jy meer bespaar as wat jy met algemene beleggingsopsies doen. ✓✓

Deelpunte vir onduidelike antwoorde

3
---

73
----



### VRAAG 3: REKENINGKUNDIGE BEGRIPPE EN VERTOLKING

#### 3.1 REKENINGKUNDIGE BEGRIPPE

- 3.1.1 niebedryfsbates ✓  
 3.1.2 bedryfsinkomste ✓  
 3.1.3 niebedryfslaste ✓  
 3.1.4 bedryfsbates ✓

4

#### 3.2 3.2.1 Bereken die volgende finansiële aanwysers.

- **Bedryfswins op verkope**

$$300\ 000 \checkmark \div 1\ 200\ 000 \checkmark \times 100 = 25\% \quad \checkmark$$

een deel korrek, antwoord moet % wees

3

- **Vuurproefverhouding**

$$190\ 000 \checkmark / 240\ 000 \checkmark = 0,8 : 1 \quad \checkmark$$

een deel korrek

3

- **Opbrengs op die gemiddelde eienaarsbelang**

$$\frac{160\ 000 \checkmark}{\frac{1}{2} \checkmark (400\ 000 \checkmark + 900\ 000) \checkmark} \times 100 = 24,6\% \checkmark \text{ OF } 25\%$$

een deel korrek, antwoord moet % wees

5

#### 3.2.2 Lewer kommentaar of die onderneming minder of meer winsgewend was as verlede jaar. Haal 'n finansiële aanwyser met syfers aan om jou mening te staaf.

Finansiële aanwyser ✓ Syfer en Neiging ✓ Verduideliking ✓

Die winsopslag % behaal het afgeneem van 'n begrote 60% in 2018 tot 50% in 2019. Die onderneming het dus nie sy winsopslag behaal nie. Dit kan wees as gevolg van een van die volgende redes:

- Tydens verkope is daar te veel afslag toegestaan
- Foute is begaan tydens die opneem van pryse, brondokumente of in die boeke.
- Sterk mededinging het pryse laat daal
- Verskaffers het hul pryse verhoog.

Deelpunte vir onduidelike antwoorde

3

#### 3.2.3 Lewer kommentaar op die likiditeit van die onderneming. Haal TWEE finansiële aanwysers met syfers aan om jou mening te staaf.

Finansiële aanwyser: ✓✓ Syfer en neiging ✓✓ Verduideliking: ✓

- Bedryfskapitaalverhouding het van 3,5 : 1 tot 1,6 : 1 gedaal.
- Vuurproefverhouding het ook afgeneem van 1,6 : 1 tot 0,8 : 1

In die algemeen is die onderneming in staat om sy onmiddellike skuld af te betaal ondanks die afname in hul likiditeitsposisie.

5

3.2.4 **Dink jy die eenaar behoort tevrede te wees met die opbrengs op die gemiddelde eenaarsbelang? Verduidelik deur syfers aan te haal.**

Syfer ✓ en neiging: ✓; Verduideliking: ✓

Nee, ✓

Die persentasie opbrengs het gedaal van 34,2% in 2018 tot 24,6% in 2019.

Dit dui daarop dat die opbrengs van die eenaar minder is as die vorige jaar (2018).

Die eenaar kry egter redelik goeie rente op sy belegging ondanks die afname in vergelyking met ander alternatiewe beleggings. Hy sal egter moet besluit of dit die risiko werd is.

4

27



## VRAAG 4: SALARISJOERNAAL EN INTERNE BEHEER

### 4.1.1 SALARISJOERNAAL VAN EC DIENSSTASIE – APRIL 2019

WERK-NEMERS	BRUTO SALARIS	AFTREKKINGS					NETTO SALARIS	WERKGEWERS BYDRAES		
		Pensioen-fonds	Medie-sefonds	LBS	WVF	Totaal		Pensioen fonds	WVF	Mediese fonds
C Can	✓10 200	816	2 000	1 500	102	4 418	5 782	1 020	102	✓4 000
B Breeze	10 000	800	✓1 000	1 250	100	✓1 350	✓6 850	✓1 000	✓100	2 000
D Dann	✓12 000	✓1 200	500	1 800	✓120	✓338	✓8 620	1 200	✓120	✓1 000

14
----

### 4.1.2 Hoeveel het dit EC Dienststasie in totaal gekos om D. Dan vir April 2019 in diens te neem.

$$R12\ 000 \checkmark + R1\ 200 \checkmark + R120 \checkmark + R1\ 000 \checkmark = R14\ 320$$

12 000 x 10/100

een deel korrek

4
---

### 4.1.3 Wat interne beheer betref, wat moet 'n effektiewe beleid rakende salarisse en lone behels? Noem enige TWEE punte.

- Daar moet voldoende toesig oor werknemers wees om produktiwiteit te verseker.
- Daar moet rekords gehou word ten opsigte van elke werknemer rakende:
  - Ure gewerk, tarief per uur, ens.
  - Bruto salaris / loon per werk.
  - Besonderhede van aftrekkings en toepaslike belasting.
  - Siek, jaarlikse en lang diensverlof beskikbaar en geneem.
- Alle oortyd moet deur die bestuurder goedgekeur word.
- Lone/salarisstate moet deur 'n verantwoordelike beampte korrek gesertifiseer word.
- Alle salarisse en lone moet in die bankrekening inbetaal word soos deur die werknemer benoem.
- Alle navrae moet op 'n deursigtige wyse hanteer word en moet behoorlik gedokumenteer word.

Enige twee geldige interne kontroles ✓✓ ✓✓ Deelpunte vir onduidelike antwoorde

4
---



4.2 Die volgende salarisskaal is vir J. Jerry opgestel.

R288 000 x R14 400 → R 331 200 x R22 600 → R376 400 x R28 400 → R433 200

4.2.1 Wat is Jerry se maandelikse beginsalaris?

R288 000 ✓ / 12 = R24 000 ✓

4.2.2 In watter jaar van diens sal J. Jerry 'n jaarlikse salaris van R404 800 verdien?

In jaar 7 ✓

3

25

TOTAAL: 150

